

TERVISEAMET

Sotsiaalmisteerium
sm.dhs@sm.ee

Teie 15.06.2026 nr 1.2-2/54-1

Meie 01.07.2026 nr 1.2-1/26/4822-2

Arvamus inimpäritolu materjali seaduse eelnõu kohta

Terviseamet esitab käesolevaga arvamuse inimpäritolu materjali seaduse eelnõu kohta.

1. Ettepanek täpsustada eelnõu § 11 lõiget 2 ja § 36 regulatsiooni.

Eelnõu § 11 lõige 2 sätestab, et inimpäritolu materjali nakkusohutus tagatakse nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse §-s 14 sätestatud korras. Samuti muudetakse eelnõu §-ga 36 nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse § 14 sõnastust ning tunnistatakse kehtetuks sama seaduse § 15. Juhime tähelepanu, et Riigikogu võttis 17. juunil 2026 vastu uue nakkushaiguste ennetamise ja tõrje seaduse (NETS), mis jõustub osaliselt 1. juulil 2027 ning täies mahus 1. jaanuaril 2028. Arvamuse esitamise hetkel ei ole Vabariigi President seadust veel välja kuulutanud. Uue seaduse 1. jaanuaril 2028 jõustavas redaktsioonis reguleerivad vere-, raku-, koe- ja elundidoonorluse nakkusohutust §-d 25 ja 26. Alates 1. jaanuarist 2028 muutuks viide §-le 14 ebakorrektses, kui nakkusohutuse asjakohane regulatsioon paikneb uues NETS-i §-des 25 ja 26. Uue NETS-i jõustumisel tuleks inimpäritolu materjali ja elundite toimingute nakkusohutusega seotud muudatused teha uue NETS-i vastavatesse sätetesse. Lisanduvalt oleks vaja arvesse võtta üleminekuperioodi 7. augustist 2027 kuni 31. detsembrini 2027.

2. Ettepanek täpsustada eelnõu § 28 sõnastust

Ettepanek on muuta eelnõu § 28 sõnastust sellisel, et väärtekoosseis ei hõlmaks kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduses sätestatud reproduktiivmaterjali anonüümse annetuse hüvitist.

Eelnõu § 28 kohaselt on karistatav inimpäritolu materjali annetamise eest ainelise kasu saamine. Samas sätestab kehtiva rakkude, kudede ja elundite hankimise, käitlemise ja siirdamise seaduse § 3, et rakkude, kudede ja elundite annetamine on vabatahtlik ning annetamise eest tasu pakkumine ja ainelise kasu saamine on keelatud, välja arvatud kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduses sätestatud juhtudel. Kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduse (KVEKS) kohaselt on anonüümsele doonorile õigus saada sugurakkude loovutamise eest hüvitist. Samuti võimaldab Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2024/1938, milles käsitletakse inimkasutuseks ettenähtud inimpäritolu materjali kvaliteedi- ja ohutusstandardeid (SoHO

määrus), kompenseerida elusdoonoritele annetamisega seotud kahju ja kulusid. Seetõttu võib eelnõu § 28 praegune sõnastus ilma erandita tekitada vastuolu KVEKS-is sätestatud hüvitise regulatsiooniga ning põhjustada ebaselgust selles, kas seadusega lubatud hüvitis võib olla käsitatav karistatava ainelise kasuna.

Ettepanek on sõnastada eelnõu § 28 järgmiselt:

„Inimpäritolu materjali annetamise eest ainelise kasu saamise eest doonori või tema seadusliku esindaja poolt, välja arvatud kunstliku viljastamise ja embrüokaitse seaduses sätestatud juhtudel, – karistatakse rahatrahviga kuni 300 trahviühikut.“

3. Ettepanek täpsustada eelnõu § 4 lõike 3, § 20 ja riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi omavahelist seost

Eelnõu § 4 lõike 3 kohaselt jälgib Terviseamet §-s 20 nimetatud inimpäritolu materjali infosüsteemis kriitilise tähtsusega inimpäritolu materjali varude teavet ning vajadusel korraldab teabevahetust asjaomaste osapooltega. Samas eelnõu § 20 reguleerib riiklikku vereteenistuse infosüsteemi, mille eesmärk on vere kvaliteetse käitlemise ja inimkasutuse kliiniliste tulemuste jälgimine. Kui eesmärk on hõlmata üksnes verd ja verekomponente, tuleks eelnõu § 4 lõike 3 sõnastust kitsendada või täpsustada, kuidas on Terviseametil võimalik jälgida teiste kriitilise tähtsusega inimpäritolu materjalide varusid. Ülesande täitmine eeldab Terviseameti juurdepääsu asjakohastele infosüsteemi andmetele. Riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi § 11 lõike 5 punkt 3 näeb infosüsteemi andmetele otsejuurdepääsu ette verekeskusele, verekabinetile, referentlaborile, Ravimiametile ja Tervisekassale seadusest tulenevate õiguste, kohustuste ja ülesannete täitmiseks. Terviseametit selles loetelus nimetatud ei ole. Palume täiendada põhimääruse kavandi § 11 lõike 5 punkti 3 selliselt, et selles oleks nimetatud ka Terviseamet.

4. Ettepanek parandada riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi § 10 lõike 1 viide

Riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi § 10 lõige 1 sätestab, et infosüsteemi esitatud andmeid säilitatakse vastavalt vereseaduse §-s 15¹ sätestatule. Eelnõuga tunnistatakse vereseadus kehtetuks. Seetõttu ei saa põhimääruse kavandis viidata vereseaduse §-le 15¹. Palume põhimääruse kavandi § 10 lõike 1 viia kooskõlla uue õigusraamistikuga.

5. Ettepanek viia riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi üleminekusätted ja jõustumissäte omavahel kooskõlla

Riikliku vereteenistuse infosüsteemi põhimääruse kavandi § 19 kohaselt peavad verekeskus, verekabinet ja referentlabor esitama infosüsteemi andmeid hiljemalt 1. juulist 2027 ning mitmeid juurdepääsu- ja andmevahetuslahendusi tuleb rakendada hiljemalt 1. juulist 2027. Samas kavandi § 21 järgi jõustub määrus 7. augustil 2027. Kui määrus jõustub 7. augustil 2027, ei saa selle alusel tekkida kohustust andmeid esitada või tehnilisi lahendusi rakendada juba 1. juulist 2027. Palume põhimääruse kavandi § 19 ja § 21 omavahel ajaliselt kooskõlla viia.

6. Ettepanek täpsustada eelnõu vastutussätete jõustumise ja SoHO määruse artikli 80 kohaldamise seost

Terviseamet juhib tähelepanu, et eelnõu jõustub 7. augustil 2027. SoHO määruse üldine kohaldamiskuupäev on samuti 7. august 2027, kuid karistusi puudutav artikkel 80 kohaldub määruse enda järgi alates 7. augustist 2028. Alates 7. augustist 2027 saab väärtekoosseise kohaldada riigisiseste nõuete rikkumistele. Samas SoHO määruse enda võimalike otsekohalduvate kohustuste rikkumiste osas oleks väärtekaristuse kohaldamine enne 7. augustit 2028 õiguslikult vaieldav.

7. Juhime tähelepanu, et uute ülesannetega kaasneb Terviseametile märkimisväärne vastutuse kasv, mis vajab täiendavat ekspertiisi ja eriväljaõpet, mis omakorda vajab lisaressurssi.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Kaisa Suvi
jurist

Kaisa Suvi
53292149 kaisa.suvi@terviseamet.ee